

Antwoordkernen bij Eureka 1 2-de herziene druk, Amersfoort 2010-2011

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. **Voor** in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. **Achterin** het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
 - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
 - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
 - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken. → betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 3 →; de vraag staat bij 3.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

PREHISTORIE

1.1.1. bronnen

1. **Geschiedenis** is het vak dat zich bezighoudt met het verleden van de Mens.
Bronnen zijn alle mensen en alle dingen die informatie geven over het verleden van de Mens.
2. Bronnen zijn belangrijk voor de studie van het verleden.
 - 2.1 *Ongeschreven en geschreven bronnen.*
De *ongeschreven* bronnen kunnen we onderverdelen in:
 - Voorwerpen / gebouwen
 - Beeld en geluid
 - Levende personen (ooggetuigen)De *geschreven* bronnen kunnen we onderverdelen in:
 - bronnen die belangrijke gebeurtenissen weergeven,
 - bronnen die geschreven zijn om informatie geven
 - bronnen die bedoeld zijn om persoonlijke meningen en gevoelens te uiten
 - 2.2 Eigen antwoord (in het vervolg **xxx**)
3. →
 - 3.1 Foto's, geboorteregister, kranten, geschiedenisboek, dagboek.
 - 3.2 Een dagboek geeft veel persoonlijke informatie, maar - let op! - je moet als een goede onderzoeker altijd controleren of het verhaal klopt. Je hebt dus meerdere bronnen nodig, zodat je de gegevens kunt vergelijken en controleren.
4. Primaire geschreven bronnen: een ooggetuigenverslag: iemand die iets schrijft wat hij / zij zelf gezien of gehoord heeft (dagboek van Anne Frank)

- 4.1 Primaire ongeschreven bronnen: een kasteel uit de Middeleeuwen; een foto (van een voetballer die een doelpunt maakt)
- 4.2 Als de docent vertelt of schrijft over een gebeurtenis waar hij/zij zelf *ooggetuige* van is geweest.
- 4.3 **HV:** Beelden worden eerder geloofd dan een geschreven of verteld verhaal

h/v-brugklas maakt A t/m G op blz. 23 (antwoorden zie verderop: bladzijde 6/7); slaat opdrachten 5-8 over!! Verder met 9

1.1.2. prehistorie en historie

- 5. **Prehistorie** is de periode uit het verleden van de mens, waarover we onze kennis alleen van ongeschreven bronnen hebben.
Historie is de periode uit het verleden van de mens, waarover we niet alleen ongeschreven, maar ook geschreven bronnen hebben.

6.

Geschiedenis.....= het verleden van de mens	
Periode?	Bronnen?
1 Prehistorie	1 ongeschreven
2 Historie	2 ongeschreven en geschreven bronnen

- 7. Wij leven in de historie.
- 7.1 In onze tijd hebben wij ongeschreven en geschreven bronnen.
- 8. De geschiedenis is ingedeeld op basis van de beschikbare bronnen.

1.2. hoe werkt een archeoloog

- 9. →
- 9.1. Eerst de **kern!**

<i>Alinea</i>	<i>Kern</i>
1	Twee verschillende specialisten
2	Luchtfotografie
3	Koolstof-14-methode
4	Veldonderzoek
5	Vergelijken met andere vondsten

Nu de **kern + beschrijvende en verklarende vragen!**

Alinea	Kern	Beschrijvende vraag	Verklarende vraag
1	Twee verschillende specialisten	1. <u>Welke</u> twee verschillende specialisten zijn er bezig met het bestuderen van het verleden van de mens? 2. <u>Wat</u> zijn de definities van deze specialisten?	<u>Waarom</u> zie je een historicus niet zo vaak bij een opgraving en een archeoloog wel?

2	Luchtfotografie	<u>Welke</u> specialist gebruikt luchtfotografie als onderzoeksmethode? <u>Wat</u> is luchtfotografie?	<u>Waar</u> door is luchtfotografie een goede methode om vindplaatsen op te sporen?
3	Koolstof-14-methode	Voor <u>welk</u> onderzoek wordt de koolstof-14-methode gebruikt?	<u>Waar</u> door is deze methode niet geschikt voor vondsten ouder dan 70.000 jaar?
4	Veldonderzoek	<u>Welke</u> werktuigen gebruikt een archeoloog?	<u>Waar</u> om gebruikt een historicus andere instrumenten dan een archeoloog?
5	Vergelijken met andere vondsten	<u>Wanneer</u> gaat een archeoloog een voorwerp nader bestuderen?	1. <u>Waar</u> om vergelijkt een archeoloog een voorwerp met andere vondsten? 2. Vergelijkt een historicus ook 'vondsten' uit het verleden? <u>Verklaar</u> je antwoord!

Op beschrijvende vragen verwacht je een duidelijk, feitelijk, antwoord. Als ik vraag, **waar** woon je? verwacht ik een woonplaats en/of een adres.
Op verklarende vragen verwacht je een antwoord waar onderzoek voor nodig was, zoiets weet je niet zomaar. Als ik vraag, **waarom** willen de geschiedenisleraren een netschrift met harde kafa, dan kom je pas achter dit antwoord, als je er eerst naar hebt gevraagd en erover hebt nagedacht. Je trekt dan een conclusie.

1.3. ouderdom en tijd

10. Tijdbalk:

PUNT 0

De christelijke jaartelling begint bij het jaar 1. Het jaar daarvoor noemen wij 1 voor Christus (of wiskundig: -1) Het **jaar** 0 bestaat niet, wel het **punt** 0: dat is 31 december -1 om 24.00 = 1 januari 1 om 0.00 uur.

De regeerperiode van Augustus duurde 40 jaar, 26 voor Christus en 14 jaar na de geboorte van Christus. Tel maar na op de tijdbalk boven!

11. Voor Christus. Let op: De mensen die onze jaartelling hebben bedacht, vonden de geboorte van Christus zo'n belangrijke gebeurtenis dat ze daar zijn begonnen met het jaar 1. De jaren voor het begin van de christelijke jaartelling tel je terug. Het eerste jaar voordat Christus werd geboren, noem je het jaar 1 voor Christus (-1). Als je verder teruggaat in de tijd worden de getallen dus groter!

11.1. xxx Tijdbalk: zelf maken, antwoord zelf uitrekenen (tellen!)

12. xxxx (eigen antwoord, zelf doen)

12.1 Na Christus (n.Chr.) of AD

12.2 Er leefden ook mensen voor Christus

12.3 peuter, kleuter, basisschool,

Let op: je bent met één jaar begonnen: peuter! Wat heb je eigenlijk overgeslagen in je leven? Bedenk hiervoor op de tijdbalk een eigen kleur!

13. 77 jaar (20 + 57)

13.1 6 voor Christus: controleer op de tijdbalk bij vraag 10!!

13.2. xxx

14. **H/V-klas maakt nu eerst opdrachten G t/m L op bladzijde 24 van het leerboek. De antwoorden staan op bladzijde 6/7 van deze antwoordkernen.**

2.1. de afstamming van de mens

15. Zie je eigen schrift.
16.(eerst deze zin opschrijven), doordat ze *dezelfde voorouders hebben*.
17. Zuid- en Oost-Afrika
18.(eerst zin opschrijven) de *langzame en geleidelijke ontwikkeling van de Mens*
19.*een mensachtige, maar geen mens,is een mens (Homo)*.
20. doen!

21. →
21.1. HV

Johanson	Leakey
Australopithecus afarensis is de gemeenschappelijke voorouder van zowel de erop volgende mensachtigen als van de Mens (Homo)	De A. afarensis is niet de gemeenschappelijke voorouder. Er zal waarschijnlijk wel een gemeenschappelijke voorouder zijn (de beide lijnen lopen naar elkaar toe) Maar wie dat is, weet Leakey niet (?)

- 21.2. Beiden: er zijn mensachtigen en mensen; de jaartallen zijn hetzelfde en de australopithecus (de andere mensachtigen) is uitgestorven
- 21.3. Zie eigen schrift
- 21.4. Evolutie
- 21.5. Geel (links) = (de andere) mensachtigen
Blauw (rechts) = Homo
- 21.6. Homo erectus is niet de voorouder van Homo sapiens, maar Homo ergaster = Homo habilis.
22. Doen. Gebruik bijvoorbeeld het wereldkaartje, dat je hebt gekregen (vraag 20) en hebt ingeplakt.
23. →
- 23.1.dat de mens *geen vaste woonplaats*.....
- 23.2.doordat hij leefde van jagen en verzamelen
- 23.3. Toearegs
- 23.4. (Extensieve) veeteelt
- 23.5. De Cro-Magnon-mens leidde een **nomadenbestaan**, dat wil zeggen dat de mens nog *geen vaste* woonplaats had. Dit voortdurend rondtrekken was een gevolg van het jagen en verzamelen. De jagers trokken met de dieren mee:

3.1. het ontstaan van de landbouw

24. →
25.,doordat na het einde van de vierde ijstijd het warmer werd in het Midden Oosten. De grote dieren waren naar het noorden getrokken. Naar de grasvlakten, die nu noordelijker lagen. De mensen die niet meetrokken *moesten wel een andere manier vinden om aan voedsel te komen!* Dat werd akkerbouw.
26. De eerste landbouw (= akkerbouw en veeteelt) ontstond in het Midden-Oosten, met name in het gebied dat de Vruchtbare Halve Maan wordt genoemd (zie het kaartje in je boek op blz. 17)
27.doordat als de voedingsstoffen in de grond oprakten, de mens weer op een andere plaats een akkertje moest aanleggen.
- 27.1.verklarende vraag, doordat.....begint met waardoor
- 27.2.primaire (uit die tijd zelf, hebben die tijd meegemaakt) en ongeschreven (voorwerpen zijn altijd ongeschreven)

28.doordat de mens ontdekte dat als je een jong dier binnen een omheining zet, dat dier daar aan gewend raakt en binnen die omheining blijft. Zo heb je je voedsel naast de deur staan.
- 28.1doordat op een gegeven moment het gras op is en je met je kudde op zoek moet gaan naar nieuw grasland.
29. 1. je kunt nu langer op 1 plaats blijven
2. de mens was nu meer verzekerd van voedsel
- 29.1 Wij hebben zelfs een vaste woonplaats en door de landbouw zijn wij iedere dag verzekerd van voedsel.
- 29.2. Ja, bijvoorbeeld in Afrika. Daar heerst in bepaalde gebieden regelmatig hongersnood, omdat het heel lang niet heeft geregend.
- 29.3.beschrijvende vraag, omdat.....met welke begint.
30. De mens heeft er altijd naar gestreefd om zeker te zijn van voedsel. Het leven van de jacht (en verzamelen van plantaardig voedsel) is nogal onzeker. Als het even tegen zat, werd een tijd lang niets gevangen. Dat betekende dan dat er in zo'n periode niets gegeten kon worden. Daarom zocht men steeds naar iets om grotere zekerheid te hebben dat de jacht zou slagen. Denk maar aan het geloof in geheimzinnige krachten.
De zittende mens droomt daarom van een leven als veeboer, waarbij het voedsel veilig achter het hek staat!
31. →
- 31.1. Welke taken hadden de vrouwen en welke taken hadden de mannen?
Waarvoor konden deze mensen al op één plaats blijven wonen?
Welke wapens werden er gebruikt bij de jacht?
Welke kleding droegen de mensen?
Welk materiaal gebruikte men voor hun wapens en werktuigen?
Enz.
- 31.2. [bedoeld wordt 'gebruikt hebt' bij 31.1.] zelf doen: lees nog eens goed, wat op bladzijde 3 in het geel van deze antwoordkernen staat!

3.2. de technische vooruitgang

32. →
33. Prehistorie en historie / Steentijd, Bronstijd.
- 33.1.*bronnen* [: uit de prehistorie hebben wij enkel ongeschreven bronnen en uit de historie ook geschreven bronnen],*het materiaal van de werktuigen*.
34. De IJzertijd.
- 34.1.*beschrijvende*....., want.....*welke*
- 34.2. historie (we kunnen nu zelf schrijven en ijzertijd: ijzer is nog steeds ons voornaamste materiaal voor werktuigen, of is het al plastic?)
35. *beter in een vorm te gieten*is dan steen. [Er kunnen fijnere werktuigen van worden gemaakt.]
- 35.1.*sterker*..... is dan koper.
36.*Prehistorie*... en in de periode van de ...*(Nieuwe) Steentijd*.

37	H. erectus	oude steentijd
	H. neanderthalensis	oude steentijd
	H. cro-magnonensis	nieuwe steentijd
	H. sapiens sapiens	vanaf nieuwe steentijd

38. **HV(+)** In de steentijd waren de mensen nomaden. Pas als zij zich vestigen en dankzij de landbouw en veeteelt een voedseloverschot krijgen, hebben zij tijd om de techniek te verbeteren.
- 38.1.*wel*, omdat.....*ook nu nog steen wordt gebruikt*
- 38.2. *vijzel, boekensteun, tafelbladen, aanrecht, snijplank*.....

3.3. 'Nederland' in de prehistorie

- 39. omdat niet overal op het zelfde tijdstip het schrift wordt uitgevonden / bekend wordt
- 40. stenen graven (dolmens)
- 40.1. Trechterbekercultuur
- 41. grensversterking
- 41.1. langs de rivier de Rijn
- 42. Bataven/Batavieren
- 42.1. Iulius Civilis (Spreek uit als: Joelioes Kivielus)
- 42.2. →
- 42.3. 39: verklarend; 41.1: beschrijvend; 42.2. verklarend

HV Extra stof"Verdere indeling van de geschiedenis.

- A. Protohistorie is de periode uit het verleden van de mens, waarover we onze kennis te danken hebben aan ongeschreven bronnen en door anderen geschreven bronnen.
Historie is de periode uit het verleden van de mens, waarover we onze kennis te danken hebben aan ongeschreven bronnen, maar ook aan zelf geschreven bronnen.

B.

Geschiedenis = het verleden van de mens			
	periode	periode	periode
	Prehistorie	Protohistorie	Historie
Bronnen:	Ongeschreven bronnen	Ongeschreven <u>en</u> door anderen geschreven bronnen	Ongeschreven <u>en</u> door anderen geschreven bronnen <u>en</u> zelf geschreven bronnen

- C. Anderen en zelf.
- D. a. In de Historie, omdat er in onze tijd ongeschreven bronnen zijn, door anderen over ons wordt geschreven en wij zelf kunnen schrijven.
b. Historie [want ze konden af vanaf 3000 v. Chr. Zelf schrijven]
- E. De Prehistorie eindigt voor elk volk op een ander tijdstip.

F.

	Jaartal:	Omschrijving:
Prehistorie	200.000 v. Chr.	Enkel ongeschreven bronnen
Protohistorie	50 v. Chr.	De Romeinen schreven in het Latijn over 'de Nederlanders'.
Historie	300	De eerste mensen uit de Nederlanden gingen zelf schrijven.

G protohistorie

HV Extra-stof: andere manieren om de tijd in te delen

H. xxx

I. xxx

J. 1747.

K. xxx

L. De Romeinen tellen op en trekken af door symbolen toe te voegen (wij hebben een tientallig stelsel!)

M. De joodse en islamitische indeling.

Ongeschreven bronnen uit de
IJZERTIJD

Lucy: de bijnaam van de Australopithecus-vrouw

De eerste voetstappen
onder vulkanisch as Tanzania - 1978

Man en vrouw liepen naast elkaar. (Australopithecus afarensis, zoals 'Lucy': het oudste hominide skelet - Ethiopië 1974). Waaruit konden wetenschappers concluderen dat zijn arm om haar schouders was geslagen? Vertelt het iets over het familieleven van toen? Waarvan leefde men?

In deze millennia komt er steeds meer vlees op het menu. Dat verteert veel gemakkelijker dan planten, dus onze maag en darmen worden kleiner. Als we ook jagers worden, krijgen we een smalle taille.

Smalle taille

'That's on man, b forw

Neil Armstrong voet zette op c
De mensheid maak
Noem er enkele
Wanneer ontstond de
de bijbe
Hoeveel gene
uitf

© Dorling Kindersley - Londen - Voor verdere studie thuis of in de bibliotheek, zie DK's: 'Visual Dictionary of Prehistoric Life' blz. 54-55, 'Early People' blz. 6-14 en 'DK Atlas of World History' blz. 12-13

De Australopithecus was een mensachtige (Hominide), geen Mens (Homo)